

Az 1935-ben született Jan Saudek bátyjával együtt szemtanúja és elszenvedője volt Prága náci megszállásának, majd a koncentrációs táborok iszonyatának. Művészi eszmélésében megkerülhetetlen kiindulópontot adtak a második világháborúban iker-gyerekként elszenvedett rettenetes tapasztalatok. Az utóbbi évtizedek alkotáslélektani kutatásai ugyancsak fontos értelmezési irányokat kínálnak a Saudek életmű értő befogadásához.

Emellett a fentiek árnyalásához szeretném felidézni az esztétika német klasszikusának, Karl Rosenkranznak *A rût esztétikája* c. művét. Az újkori művészettörténet egyik alapszövege 1853-ban jelent meg. A német tudós akkor joggal állíthatta, hogy a 18-19. század gondolkodói a rût létezéséből következő kategóriákat indokolatlanul kirekesztik. Követői hamarosan eljutottak akár az „abszolút szép” vitásáig. E filozófia azonban a 20. század művészeti forradalmaiban – a művészi szép rovására – egyre inkább teret nyert. Szerintem Saudek művészete erős kritikát fogalmaz meg e folyamattal szemben. Fotóiban a képi humanizmus kifejező erejével szembe tud szállni a szép megtagadásával.

Saudek a háború után grafikusnak tanult, ekkortól kezdett fényképezni is. Életrajzából levezethető, hogy számára az emberi test az élet vizuális metaforája. Az ifjú női test tökéletes formái fotóin éppúgy kifejezik a szépséget, mint akár a deformálódó idős modellek figurái. Ebben a látásmódban a műtörténet reneszánsz tradícióira is támaszkodik. Műtermi beállításai gyakran művészettörténeti parafrázisok. Jeleneteinek erotikája jelképként is olvashatóak. Karikaturisztikus humorát frivol szcénái is erősítik.

Érdeemes szólni a képkeretekről is. Még a képen belül, a peremekre furfangos muzeológiai információkat is feljegyez. A művész archaikus küllemű képkeretezése pedig meglepően hat fotográfia terepén. Saudek évtizedekkel ezelőtt – amikor ez még nóvum volt – célul tűzte ki, hogy művészfotói a múzeumokban a festészet magas műfaji pozícióját éri el. Több mint 400 tárlata után és mellett: fotói mára ott vannak a neves múzeumokban. Jan Saudek a '90-es évektől világszerte elismert fotográfusként állít ki. Így, a „kerettel együtt befogadandó tárgy” sikeres képi-mágiájaként értelmezem a kiállításon megjelenő ráházást.

Jan Saudeknek, a cseh fotográfia lázadó alkotójának humanista fotóit, kézi színezésű, szinte színházi spektakulum-jeleneteit és érzéki aktjait, a Budapest FotóFesztivál és a Múcsarnok együtt válogatta.

Szegő György